

ΣΩΤΗΡΙΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ ΠΑΝΟΥΣΗΣ
ΑΣΤΥΝΟΜΟΣ Β'

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΧΡΗΣΤΟΥ ΤΗΛΕΛΗΣ
ΥΠΑΣΤΥΝΟΜΟΣ Α'

“ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ”

«Τό πείθεσθαι μέγιστον ἀγαθόν ἔστι καί
ἐν πόλει καί ἐν στρατιᾷ καί ἐν οἴκῳ»
ΞΕΝΟΦΩΝ

- Αυθεντικό κείμενο Π.Δ. 22/96, όπως τροπ. με Π.Δ. 31/2001.
- Ερμηνεία των άρθρων.
- Νομολογία Διοικητικών Δικαστηρίων.
- Σχέδια εγγράφων για την πρακτική εφαρμογή των διατάξεων του Π.Δ. 22/96.
- Σχέδια Εκθέσεων και Διοικητικών εγγράφων.
- Οδηγίες για συγκρότηση - παρουσίαση δικογραφιών.
- Σχέδια Ε.Δ.Ε.
- Γενικές οδηγίες αντιμετώπισης διαφορών υποθέσεων.
- Εκθέσεις Πορισμάτων Ε.Δ.Ε. και Π.Δ.Ε.
- Δικαιώματα εγκαλουμένου.
- Στάδια πειθαρχικών υποθέσεων.

ΠΡΑΚΤΙΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ
ΓΙΑ ΤΟ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ,
ΤΙΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΤΟΥ ΑΡΧΗΓΕΙΟΥ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ
ΚΑΙ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥΣ

ΕΚΔΟΣΗ ΒΕΛΤΙΩΜΕΝΗ
ΑΘΗΝΑ 2001

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄ ΕΝΝΟΙΑ ΤΩΝ ΟΡΩΝ

Άρθρο 1.

Γενικά περί πειθαρχίας

1. Με τον όρο πειθαρχία νοείται:

α. Η ενσυνείδητη, πρόθυμη και χωρίς αντιλογία υπακοή των κατωτέρων στους ανωτέρους, ως και η άμεση εκτέλεση των διαταγών τους, οι οποίες αφορούν στην εφαρμογή των νόμων, των κανονισμών και των διαταγών της υπηρεσίας.

β. Ο σεβασμός των κατωτέρων προς τους ανωτέρους εντός και εκτός υπηρεσίας.

γ. Η αξιοπρεπής και κόσμια συμπεριφορά των ανωτέρων προς τους κατωτέρους.

δ. Η πολιτισμένη και άψογη συμπεριφορά των αστυνομικών προς τους πολίτες, καθώς και ο σεβασμός και η προστασία των δικαιωμάτων τούτων, που προβλέπονται από το Σύνταγμα και τους νόμους.

ε. Η πιστή συμμόρφωση προς το Σύνταγμα και τους νόμους.

2. Η πειθαρχία αποτελεί την αναγκαία προϋπόθεση για τη διατήρηση της συνοχής και της ομαλής λειτουργίας της Ελληνικής Αστυνομίας και την εξασφάλιση της αρμονικής συνεργασίας του προσωπικού της, προς εκπλήρωση της υψηλής αποστολής της.

3. Οι διαταγές πρέπει να είναι νόμιμες, σαφείς, οριστικές και να διατυπώνονται με ευπρέπεια και σοβαρότητα. Οι αναφορές πρέπει να είναι βραχείες, σαφείς, ακριβείς και να διατυπώνονται με σεβασμό.

4. Ο ανώτερος είναι υπεύθυνος για τις συνέπειες της διαταγής του, ο δε κατώτερος έχει υποχρέωση να εκτελεί με ακρίβεια τη διαταγή που πήρε και είναι υπεύθυνος για την εκτέλεση αυτής και για τις συνέπειες της μη εκτέλεσής της. Ο κατώτερος δε δικαιούται να τύχει ακρόασης και να υποβάλει τα παράπονά του, αν προηγουμένως δεν υπακούσει.

5. Μεταξύ ομοιοβάθμων η αρχαιότητα στις υπηρεσιακές τους σχέσεις, εφόσον υφίσταται διοικητική υπαγωγή, έχει την ίδια ισχύ, που έχει η διαφορά βαθμού. Η ίδια σχέση υπάρχει μεταξύ ομοιοβάθμων και όταν ενεργούν από κοινού προς εκτέλεση υπηρεσίας.

6. Κάθε αστυνομικός είναι προσωπικά υπεύθυνος για τις πράξεις ή παραλείψεις του.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

1. Στις διατάξεις του άρθρου αυτού αναφέρονται γενικές αρχές περί πειθαρχίας.

χίας, η μελέτη των στοιχείων των οποίων και η εμπέδωσή τους αποτελεί πρώτιστη υποχρέωση κάθε Αστυνομικού.

Όποιος κάνει κτήμα του τις βασικές αυτές αρχές του Πειθαρχικού Δικαίου είναι σχεδόν βέβαιο ότι δε θα διατρέξει ποτέ κίνδυνο πειθαρχικών κυρώσεων.

2. Η υποχρέωση των υφισταμένων να υπακούουν στους ιεραρχικά ανωτέρους τους, πρόθυμα, ενσυνείδητα, χωρίς αντιλογία και να εκτελούν αμέσως τις εντολές τους, καθορίζεται ρητά στη διάταξη του α' εδαφίου της παρ. 1 του άρθρου αυτού και σε εκείνη του άρθρου 3 παρ. 1 του Π.Δ/τος 538/1989 «Υποχρεώσεις και δικαιώματα Αστυνομικού προσωπικού» (Φ.Ε.Κ. 224 τ. Α' της 6-10-1989). Οι διαταγές των ιεραρχικά ανωτέρων πρέπει να αφορούν αποκλειστικά στην εφαρμογή των νόμων, των κανονισμών του Σώματος και των διαταγών της Υπηρεσίας, ώστε να τύχουν εφαρμογής. Είναι αυτονόητο ότι οποιαδήποτε διαταγή έξω από τα ανωτέρω προσδιοριζόμενα όρια, δεν πρέπει να εκτελεσθεί από κατώτερο και η μη εκτέλεσή της δε θα επιφέρει δυσμενείς γι' αυτόν συνέπειες. Η Ελληνική Αστυνομία, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 9 παρ. 1 του Ν. 2800/2000 «Αναδιάρθρωση Υπηρεσιών Υπουργείου Δημ. Τάξης, σύσταση Αρχηγείου Ελληνικής Αστυνομίας και άλλες διατάξεις» (Φ.Ε.Κ. 41 τ. Α' της 29-2-2000), έχει ιδιαίτερη ιεραρχική διάρθρωση αντίστοιχη της στρατιωτικής και ως εκ τούτου οι ιεραρχικά προϊστάμενοι, υπό τις ανωτέρω προϋποθέσεις, αλλά και σύμφωνα με τα αναφερόμενα στις παρ. 3 και 4 του παρόντος άρθρου, μπορούν να δίνουν διαταγές στους υφισταμένους τους, που είναι υποχρεωμένοι να τις εκτελούν. Άμεση συνεπώς συνάφεια με το θέμα αυτό έχουν οι διατάξεις του άρθρου 21 του Ποινικού Κώδικα για την **Προσταγή**. Η άριστη γνώση των διατάξεων του άρθρου αυτού αποτελεί για κάθε Αστυνομικό, απαραίτητη προϋπόθεση για την εκπλήρωση των καθηκόντων του. Γνωρίζοντας ότι η **Προσταγή** είναι τυπικά και ουσιαστικά νόμιμη, δε θα έχει καμιά αμφιβολία για την εκτέλεσή της, έχοντας τη βεβαιότητα ότι δε διαπράττει άδικη και επομένως τιμωρητή πράξη, ενώ σε αντίθετη περίπτωση, στην περίπτωση δηλαδή τυπικά παράνομης προσταγής, θα γνωρίζει ότι αυτή δεν είναι ποτέ δεσμευτική και επομένως η συμμόρφωση και η εκτέλεσή της, αν υπάγεται στην ποινική υπόσταση ορισμένου εγκλήματος, συνιστά άδικη και τιμωρητή πράξη, οπότε θα υποστεί τις συνέπειες, πειθαρχικές ή ποινικές ή και τις δύο. Πέρα όμως από τα βασικά αυτά στοιχεία, ο κύκλος των γνώσεων επί του συγκεκριμένου θέματος είναι τεράστιος, γι' αυτό και η προσπάθεια των ενδιαφερομένων πρέπει να είναι μεγάλη, αφού τα ερωτήματα που ανακύπτουν είναι πάρα πολλά, **ειδικότερα δε:**

- (I) Πότε η διαταγή είναι τυπικά νόμιμη και πότε τυπικά παράνομη;
- (II) Πώς εκτιμάται πειθαρχικά και ποινικά η πράξη εκείνου που συμμορφώθηκε σε τυπικά νόμιμη, στο περιεχόμενό της όμως παράνομη διαταγή;
- (III) Πότε ο υφιστάμενος οφείλει «τυφλή» υπακοή σε διαταγή προϊσταμένου του;
- (IV) Πότε δεν επιτρέπεται στον υφιστάμενο να εξετάσει την ουσιαστική νομιμότητα της προσταγής;

Επειδή η παρούσα ερμηνεία δεν αναφέρεται στους κανόνες του ποινικού δικαίου, αλλά σ' αυτές του πειθαρχικού, εν συντομία καταχωρούνται τα ακόλουθα, όπως τα αναφέρει ο καθηγητής Γ.Α. ΜΑΓΚΑΚΗΣ στο Διάγραμμα του Γενικού Μέρους του ΠΟΙΝΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ (Έκδοση Γ' Βελτιωμένη - Εκδόσεις Παπαζήση, σελ. 222).

Τυπικά νόμιμη είναι η προσταγή όταν:

- Εμπίπτει στον κύκλο της αρμοδιότητας αυτού που διατάσσει.
- Εμπίπτει στον κύκλο της αρμοδιότητας αυτού που διατάσσεται.
- Έχει περιβληθεί τον ενδεχόμενα απαιτούμενο τύπο, που έχει δοθεί σύμφωνα με την ενδεχόμενα απαιτούμενη διαδικασία.

Συνεπώς όταν δε συντρέχουν οι παραπάνω προϋποθέσεις, η διαταγή είναι **τυπικά παράνομη**.

Απάντηση στο (II) ερώτημα δίνει η διάταξη του άρθρου 21 Π.Κ., σύμφωνα με την οποία αποφασιστικό στοιχείο για τον καθορισμό του νομικού της χαρακτήρα είναι αν επιτρέπεται ή όχι από το νόμο σ' αυτόν που διατάσσεται να εξετάσει την ουσιαστική νομιμότητα της διαταγής. Αν έχει αυτή τη δυνατότητα, τότε η δεσμευτικότητα της εξαρτάται από τη νομιμότητα του περιεχομένου της και, επομένως, δεν οφείλει ο διατασσόμενος «τυφλά» να την εκτελέσει. Εάν παρ' όλα αυτά την εκτελέσει, διαπράττει άδικη πράξη και εάν η άδικη αυτή πράξη προβλέπεται και ποινικά, έχει και ποινική ευθύνη. Στην περίπτωση αυτή είναι φυσικός αυτουργός και ηθικός εκείνος που έδωσε την εντολή.

Αντίθετα, αν δεν επιτρέπεται από το νόμο σ' αυτόν που διατάσσεται να εξετάσει την ουσιαστική νομιμότητα της προσταγής, τότε η διαταγή είναι γι' αυτόν δεσμευτική, έστω και αν στο περιεχόμενό της είναι παράνομη και γι' αυτό της οφείλει «**τυφλή**» υπακοή. Η εκτέλεσή της δε συνιστά γι' αυτόν —αλλά μόνο γι' αυτόν— άδικη πράξη και δεν του δημιουργεί ποινική ευθύνη. Ποινικά υπεύθυνος είναι ο ιεραρχικά ανώτερος που έδωσε τη διαταγή, η οποία ήταν τυπικά νόμιμη, **ουσιαστικά όμως παράνομη** και χαρακτηρίζεται ως έμμεσος αυτουργός. Απαντώντας, λοιπόν, και στο (III) ερώτημα συμπεραίνουμε ότι η διαταγή στην οποία οφείλεται «τυφλή» υπακοή συνιστά λόγο που αποκλείει το άδικο προσωπικά για τον υφιστάμενο.

Για να δοθεί απάντηση στο κρίσιμο (IV) ερώτημα, που αφορά τα όρια της υπακοής των υφισταμένων απέναντι στις διαταγές των ιεραρχικά προϊσταμένων τους, **πρέπει να γίνει διάκριση των ορίων υπακοής.** Σ' ό,τι αφορά την περιοχή της Αστυνομικής Υπηρεσίας το θέμα της υπακοής αναφέρεται ακριβώς στις διατάξεις του υπό εξέταση άρθρου του οικείου Κανονισμού πειθαρχίας. Υπενθυμίζοντας τη διάταξη της παρ. 4, σύμφωνα με την οποία ο κατώτερος έχει υποχρέωση να εκτελεί με ακρίβεια τη διαταγή που πήρε, οφείλουμε να επισημάνουμε ότι η υποχρέωση αυτή δεν περιλαμβάνει και την τέλεση μιας προδήλως άδικης και ακόμη περισσότερο εγκληματικής πράξης και τούτο γιατί, σε διαφορετική περίπτωση, κινδυνεύει ο υφιστάμενος να μεταβληθεί σε τυφλό όργανο εκτέλεσης παρανόμων ή εγκληματικού περιεχομένου διαταγών. Σε κάθε πάντως περίπτωση προέχει η εξασφάλιση της πειθαρχίας μεταξύ των στελεχών της διοικήσεως και ο συντονισμός της λειτουργίας του διοικητικού μηχανισμού (Βλέπε και «ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΟΥ ΙΣΧΥΟΝΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ» ΓΕΩΡΓΙΟΥ Μ. ΠΑΠΑΧΑΤΖΗ - Έκδοση 6η Αθήνα 1983).

3. Βασικό στοιχείο πειθαρχίας είναι ο σεβασμός που οφείλουν οι υφιστάμενοι προς τους προϊσταμένους τους τόσο εντός της Υπηρεσίας όσο και εκτός αυτής, κατά την άσκηση δηλαδή των υπηρεσιακών τους καθηκόντων ή εκτός διατεταγμένης υπηρεσίας. Η υποχρέωση αυτή αποδεικνύει το πολιτιστικό επίπεδο κάθε υποχρεού, καθρεπτίζει τον εσωτερικό του κόσμο και δίνει το στίγμα της παιδείας του,